

**VÄGVANDRING mellan
BJÖRKLINGE och LÄBY**

1990-05-13

Torbjörn Norman har varit med på vandringar runt Björklinge då man tittade på kartor och letade upp torp och i dessa nedtecknade papper finns mycket rolig läsning.

Kanske ni till och med hittar en anfaders bostad i dessa anteckningar?

Björklingebygdens
Släktforskareförening

Vägvandring 900513

Plats	Gamla landsvägen mellan Björklinge och Läby.
Deltagare:	
Berättare	Aina o Edvin Lager
Övriga	Sonia Eriksson, Nina Lundgren, Margit Klarström, Folke Eriksson
Nedtecknare	Torbjörn Norman
Kartor	Ekonomisk karta 1862 och 1959?

Vi startade kl 10.00 från Skommarbo.

Mellan Sjöhagen i Björklinge och Skommarbo ser man en gammal vägbank beväxt med ungskog strax öster om nuvarande väg. Skommarbo var tidigare en kringbyggd gård. Med ekonomibyggnader på nuvarande väg och västerut. Omedelbart i öster stod också hus, som bilarna skvätte upp vatten på vid regn. Nuvarande ekonomibyggnader var ej uppförda. 1862 fanns strax norr härom en backstuga. Redan då gick landsvägen rakt norrut över åsen.

Vi följer den mindre vägen längs åskanten mot NO. Denna väg tror vi är ännu äldre. Snart kommer vi till Skommarbo soldattorp. På höger hand. Till vänster ligger ett torp där skogsarbetare Lundkvist bodde. Bortom detta finns en snickarbod, uppförd av soldaten. Alla husen är nu sommarbostäder med välansade trädgårdar.

Nästa boplats är Täbo, där nu Lagers bor. Bostadshuset är mycket gammalt med källare under. Tillbyggt 1800 av J M S enligt en inskription på västra gavelspetsen. Väster om vägen står en verkstadsbyggnad. Där Edvin utförde sina bilreparationer. Bakom verkstaden finns ett stort sår i åsen. Ett upphört och halvt igenvuxet grustag tillhörigt Bror Hjorts fars sterbhus. Vid Täbo, som är en av infarterna till Sätuna har skogvaktare Palm bott. En vid namn Norén. Dessutom har möbelhandlare C J Eriksson i Uppsala född på platsen.

Norr om Täbo svänger vägen av mot väster och E4. Gamla vägen, som vi följer, går rakt mot norr. Den har tidigare på bägge sidor kantats av gärdesgårdar. Till höger på nuvarande åkermarken fanns förr en stor beteshage. Som minnen från den tiden står en tall och en björk ensamt mitt ute på åkern.

Vägen försvinner men skall enligt 1862 års karta följa skogskanten till nuvarande E4 och Närlingeavfarten. Till höger ligger i NO en kulle på vars krön finns en av stenmurar kantad källargrop. Nässelsnår strax norr därom tyder på en ladugård. Då källaren inte tycks haft något välvt tak har tydligen bostadshuset stått däruppepå. Lantmästare Henrik Lovén skall ha angett gårdens namn, men Edvin kunde inte minnas det. Kartan 1862 anger inget hus. Antagligen fanns gården en tid mellan 1862 och 1920.

Efter 100 meter på nya vägen kommer vi till Milstolpsbacken. Milstolpen har stulits under senare tid. Tom röset verkar vara borta. Här viker gamla vägen in genom granplanteringar. Åkern till höger trodde vi blivit igen-sådd 1950-51. Små metallstolpars skyltar markerar var det går en telekabel. Väggruset har avskrapats och åter-använts på annat håll.

Snart kommer vi till Trångsund. En tvär kurva rundar här en brant utlöpa av åsen. Här var Johan Lager, Edvins far, på väg hem till Södervissjö efter grisslakt. Han misstänkte han hade rackare framför sig på vägen. De hade tappat en kälkstake på vägen. Johan plockade upp staken och placerade sig själv dold bakpå släden.

Vid Trångsund låg rackarna i bakhåll. De rusade fram och skrek "hit med pengarna bonddjävul". En av rackarna höjde en kniv mot släden. Då slog Johan till med staken så armen gick av. Kniven föll ner i släden. Varpå hästen satte av i full fart över skogen hem till Södervissjö.

Där uppbådade den hetlevrade drängen John Jansson folk och begav sig till Läby för att försöka genskjuta rackarna. Gästgivaren hade dock manat iväg dem. "Annars hade de nog blivit ihjälslagna".

Därpå följer ett vägskäl. Till vänster uppför åsen slingrar vägen till Gropen. Namnet härrör troligen från den över 100 meter långa svagt böjda fördjupning som ser ut att vara sedan istiden. På botten finns en brunn omgiven av betesmark. I torpet Gropen bodde senast soldatso- nen Manne Hägg. Nu används det som sommarnöje. I öster dolt av granplanteringen döljs gården Backbo. Nu endast sommarbostad.

På en kulle efter gropen förvarade vägunderhållarna sitt grus. Där fanns 160 m³ säger Edvin. Och underhållet var uppdelat på socknens bönder. Inristningar i stenar längs vägen angav gård och vägunderhållarens initialer.

Efter en stor grusgrop på vänster hand, som håller på att fyllas igen, är vi så vid Backbo grind. Den var gul. Här var samlingsplatsen för traktens ungdom. Här bestämdes man om man skulle bege sig till Gryttby och dansa. Eller göra något annat.

Grinden, som var stor och tung, började med tiden hänga ned och släpa i backen. Lämmande djupa spår eftersig i väggruset. Detta retade sig traktens upptågsmakare över. Således tog Birger Johansson, "Bomback" kallad, Martin Jacobsson m fl och lyfte av den tunga grinden och gömde den längst bort i grusgropen.

Inte kunde man vara utan grind. Sätunas gårdssnickare Konrad Andersson i Möboda fick göra en ny, som var klar innan kvällen.

Det var besvärligt att öppna och stänga grinden. Tidigare fanns här en vaktkur. Där sätuna-ungdomar fick passa. I skogen på åsen gick kreaturen och betade. Och de ville man inte ha in på åkrarna.

På vägens östra sida står vägstenarna. Den första med initialerna "A K" skapar oss huvudbry. Någon påstår att det betyder Arbetskommissionen. Som ofta lät kommendera ut arbetslösa på vägarbeten.

Nästa sten anger "Mjölänge V?.M.T." och en pil mot norr. Mjölängssträckan börjar här.

Vi korsar nya E4 och kommer strax till "Gröna vägen". En annan infart mot Sätuna. Därefter löper spåren efter gamla vägen parallellt strax öster om E4. Igenväxt med busk och skog. Fram till Långängen. Där pratar vi en stund med pensionerade potatisodlaren Sigvard Lundberg och hans hustru Anna.

Vid Bengtsbo står nästa sten. "Mossbo N. I o M I, A M L" med en norrpil under. Anders Magnus Lager var Edvins farfar. Omedelbart efter står en ditkörd sten. "Mårtsbo 1843 A E S". Denna person igenkänner Nina som sin morfars? far.

Vid Bengtsbo bodde Algot Lundberg, Sigvards far. När han fyllde 50 år skulle han firas ordentligt. Karl Andersson i Rossla, Ernst Holmgren i Tjäderbo, Lambert Andersson i Norrhagen m fl infann sig tidigt på morgonen och placerade en dynamitladdning i tvättgrytan som stod i en grop på gården. Ingen reaktion från värdfolket. Fortfarande mörkt i huset. Femte laddningen anbringades på några ränträn som hängde på husets östra vägg. Vid denna smäll for väggklockan loss och hamnar mitt på golvet. "Tror du mig inte?" säger Edvin och visar ett decimeter-grovt hål som fortfarande pryder väggen. Därefter fick man låna grytan i Sydamerika när det var dags att tvätta.

En bit norr om Bengtsbo står nästa sten "Södervissjö N1 21 M1, A.M.L" och en pil mot norr. Hit sändes Edvin Lager som grabb för att kratta sten på vägen. Varvid Vägmästare Hugá körde iväg honom. Menandes att Edvin var för ung att arbeta på vägen. När Hugá avlägsnat sig gick jag tillbaka och fortsatte, säger Edvin.

Här lämnar vi den gamla vägen och går mot öster och torpet Sydamerika. Här levde Algot Lundbergs far. När han dog var han en av de sista som fick åka i Björklin-ges likvagn. Med duvor, fransar och tofsar.

Till Sydamerika flyttade Aina Lagers far Melker Andersson 1928 med sin familj. Så från källarkullen här har Aina lärt sig cykla. När Aina som liten fick tandvärk skjutsade fadern henne på cykel till Uppsala för tandutdragning. Till tröst fick hon en påse karameller efteråt. Då färdades man den gamla vägsträckningen. Förbi Backbo grind.

Även Bomback har bott i Sydamerika. Det var dans vid Sätuna, Grundet. Det skulle laddas upp, och han frågade Edvin om han hade något starkt. Jag har väl nån flaska rågvin sa Edvin. Man hämtade ansiovis, smör och bröd och satte sig i skogsbrynet. Då passade Konrad Andersson på att dyka upp och ville vara med och festa.

Vid nästa torp, Nordamerika, bodde Skomakar-Jan. Ovanför dörren hänger ännu hans skylt. Bägge torpen är nu sommarbostäder.

Norr om Nordamerika vid Norrhagsvägen har Södervissjö en åker. Här står fortfarande Sörvissjö lada. Här har Edvin gått och plöjt. I regn och rusk. För att vid dagens slut färdas halvannan kilometer över åsen hem till Sörvissjö.

Norrhagsvägen kantades förr av gärdesgårdar. Den skulle underhållas av Karl Andersson i Rossla. En vinter hade vägen drivit igen med meterhöga drivor. Då blev Edvins farsa arg och kvistade ner gärdesgården. När Kalle fick veta detta sa han. "Den var inte god, men medelgod." Sedan delades vägunderhållet upp.

Vid Sörvissjö lada fanns den s k Ängskällan. När Edvin stod där och drack vatten knuffade Karl Jansson ner honom i källan.

På Rossla växte förr massor med berberis. Så säden var "alldeles röd"

Vid Rossla avslutades vandringen.

Torbjörn

